

Opbrengst Brede Bijeenkomst Landschap, Natuur en Biodiversiteit Lingewaard

Datum: 28-01-2024, 19:00 – 21:30

Locatie: Gemeentehuis Bemmelen

Aanwezig: 60 deelnemers

Groepen: Lingewaard Natuurlijk, IVN, Angeren aantrekkelijk, Strijdbaar Angeren, SP, Wildbeheereenheid Overbetuwe Oost, Wijkplatforms, Werkgroep Doornenburg, Pluktuin Pluk, LTO, Landgoed Poelwijk, Kasteel Doornenburg, K3Delta B.V., Imkervereniging Oost-Betuwe, Groenerwijs, Giesen crop research, Gastenverblijf Doornikshof, Stichting Gendt Vooruit, DOP Doornenburg, Doornikse natuurakkers, de Zandse Notengaard, Centrum Management Lingewaard, Biodiversiteit Lingewaard, Bewonerscommissie Klappenburg, Huurdersbelang Lingewaard, Historische kring Angeren, Landgoed Poelwijk, Park Lingezegen

Individuele inwoners (11)

Wing: Ties Blaauw, Hetty van der Stoep, Liesa van de Wolde, Juul Kappelhof, Myrthe Bouma

Gemeente Lingewaard: Joeri Peek, Patricia van Wolferen, Ferdinand van Hemmen, Maud Wigink, Ingrid Pallast, John de Wit, Joost Bruckwilder, Danka van Kesteren,

Verschillende groepen zijn via e-mail uitgenodigd. Daarnaast zijn via de lokale media individuele bewoners en ondernemers uitgenodigd om deel te nemen.

Benieuwd naar meer informatie over het omgevingsprogramma of heeft u een vraag?

Meer informatie over het omgevingsprogramma kunt u lezen op www.lingewaard.nl/lmb.

Voor vragen kunt u contact opnemen met programmacoördinator Joeri Peek. U kunt hem mailen: j.peek@lingewaard.nl of bellen: (026) 32 60 111.

Doel en aanleiding brede bijeenkomst

Lingewaard staat voor een aantal belangrijke uitdagingen op het gebied van natuur, landschap en biodiversiteit. In het Omgevingsprogramma Landschap, Natuur en Biodiversiteit wordt daaraan tegemoet gekomen door de Omgevingsvisie uit te werken in specifieke lange en korte termijn doelen voor natuur, landschap en biodiversiteit (2035), en in projecten en maatregelen voor de komende vier jaar.

Lingewaarders konden via deelname aan de brede bijeenkomst op 28 januari 2025 hun mening geven en kennis delen. Met deze input en de analyses uit de verkenningfase (landschapsanalyse, beleidsanalyse, Basiskwaliteit Natuur) worden de komende tijd doelen en pijlers voor het Omgevingsprogramma uitgewerkt door kernteam, projectgroep en gebiedstafel.

Het doel van deze bijeenkomst was drieledig:

- 1) deelnemers enthousiast maken over landschap, natuur en biodiversiteit in de gemeente;
- 2) deelnemers op de hoogte brengen over de ontwikkeling van het omgevingsprogramma en hoe dat georganiseerd wordt;
- 3) kennis, meningen en ervaringen ophalen bij deelnemers t.a.v. natuur, landschap en biodiversiteit in Lingewaard als input voor het formuleren van doelen en programmalijnen in het Omgevingsprogramma.

Een deel van de ruimte was ingericht als markt met zeven kramen met ieder een thema. Deelnemers konden zo per thema input leveren en hun kennis delen. Verder kregen deelnemers de mogelijkheid om te stemmen op het thema wat volgens hen het belangrijkste was voor het Omgevingsprogramma (zie laatste paragraaf).

De input per thema is verwerkt in de tabellen vanaf pagina 4. In de tabellen is onderscheid gemaakt in 4 kolommen. Wat ziet men als 1. Kans voor het programma, 2. Waardevol, 3. Wenselijk en 4.

Programma

- 19:00 Welkom
- 19:10 Presentatie over landschap en natuur in Lingewaard –Landschapshistoricus Ferdinand van Hemmen
- 19:30 Presentatie over het Omgevingsprogramma Landschap, Natuur en Biodiversiteit, en resultaten verkenningsfase – Ties Blaauw (bureau Wing)
- 19:40 Pauze
- 19:50 Markt
- Bestaande uit acht kramen:*
1. *Groen en erfgoed*
 2. *Natuur en biodiversiteit in het buitengebied*
 3. *Sociale en gezonde leefomgeving*
 4. *Natuur in de kernen*
 5. *Natuureducatie*
 6. *Natuur & klimaat*
 7. *Natuur & recreatie*
 8. *Informatiestand: naar het Omgevingsprogramma Landschap, Natuur en Biodiversiteit*
- 21:30 Einde

Presentaties: downloads op www.lingewaard.nl/lnb

MARKT – input en opgehaald informatie

Kraam 1: Groen erfgoed en landschap

Kans	Waardevol	Wens	Knelpunt
Oude dorpsspottergrenzen zichtbaar maken	Openheid van het open komgebied rond de Linge is prachtig en zeer waardevol om te behouden!	Behoud van Rabatten nabij Rijndijk D'burg	Beschermde natuur langs Linge
2e WO relict Overbetuwe zichtbaar maken	Afwisseling, diversiteit huidig beheer: behoud is de opdracht	Behoud van wielen en oude natuur (meidoorn, elzenbos, etc.)	Kanaliserende Linge + huidige ontw. + snelweg ontw.
Informatie RAAP verbinden aan individuele burger tbv inspiratie opgaven en kennis-identiteit	Beheer door boeren (houdt het ook betaalbaar)		Geen integraal beeld - Metropoolregio - Snelweg - Windmolens - Snelfietspad
A15 doortrekken verbinden met compensatiegrond/ruimte voor meandering Linge (1900)	Oude bomen behouden!	Teruglezen borden aan informatie van het landschap	Stoppende boeren: risico verloren landschap als je die gronden invult met andere ruimteclaims
Structuren park Lingezen laten doorlopen naar splitsing. Linge = groene hotspot	Zorg gegeven aan verplaatsen Lindes scholengemeenschap		
Hist. Relicten koppelen aan recreatie	Uiterwaarden in het Huissens/Akkerse Zeeg, waardevol om zo te behouden		

Kans	Waardevol	Wens	Knelpunt
Hoe kan je met grond met agrarische bestemming die stoppen elkaar vinden. Koppelen aan functies die meer ruimte nodig hebben.			
Kloostermuur Benedictijnenklooster Huissen --> oud gedeelte! Indien restauratie: alleen ecologisch. Zie NDF.			

Samenvatting

- **Agrarisch grondgebruik:** Kans voor behoud van landschap en natuur. Invulling ruimteclaims in de gaten houden bij stoppende boeren.
- **Behoud van bomen:** oude bomen, Lindes rond scholengemeenschap verplaatsen.
- **Zichtbaar maken historische elementen:** 2^e WO elementen, kloostermuur Bemmeler, historische relict koppelen met recreatie, structuren park Lingezen.
- **Natuur langs Linge:** Waardevol, ontwikkelen, meanderen Linge, openheid komgebied Linge.

Kraam 2: Natuur en biodiversiteit in het buitengebied

Kans	Waardevol	Wens	Knelpunt
Kans om maaibeleid aan te passen, meer cyclisch natuurbeheer --> klompenwaard	Hakgrienden, knotwilgen	Meer aanplant van Wilg biodiversiteit. Salix triandra semperflorens	Niet meer klepelen!
Bloemenrijke akkerranden zijn fantastisch als dit wordt gedaan met zaadmengsels die geen bewerking met pesticiden hebben gehad. Anders werkt het contraproductief, vooral ook inheemse soorten zaaien	Agrarisch gebied, beheerd door boeren behouden	Afstemming groenbeheer waterschap en gemeente	A15
Telgegevens van WBE overbetuwe Oost FBE Gelderland. Patrijs. Maak meer natuur voor akkerrand vogel.	Oudewei Haalderen meer biodiverse beplanting. Aantrekken vlinders en vogels en kleine insecten	Langs de Linge fietspad bij karstraat naar Betuwelijn niet meer klepelen + kleinere rand maaien om te zorgen dat veel plantensoorten, insecten, vlinders enz weer terugkomen. Vijf jaar geleden waren zeer	Maaibeleid afstemmen op behoefte van natuur. T.b.v. biodiversiteit dijken en Linge bijvoorbeeld
Goede ondersteuning vrijwilligersgroepen bijv. knotgroepen.	Met de aanleg van A15 inpassing in het landelijk gebied door struiken/bomen	Behouden en het realiseren van aaneengesloten natuurgebieden	Meer beschermde gebieden in de komgronden, diversiteit in landbouw hagen en bomen terug
Voor beheer samenwerken met agrariërs en particulieren	Samen met agrarische sector biodiversiteit verhogen, bijv. hagen, agrariërs zelf laten bepalen waar	Potentie voor ontwikkeling hardhoutoibos in uiterwaarden	Opgaande verkavelingsstructuren zijn verdwenen. Woonklimaat komt door de A15 + windmolens in het geding

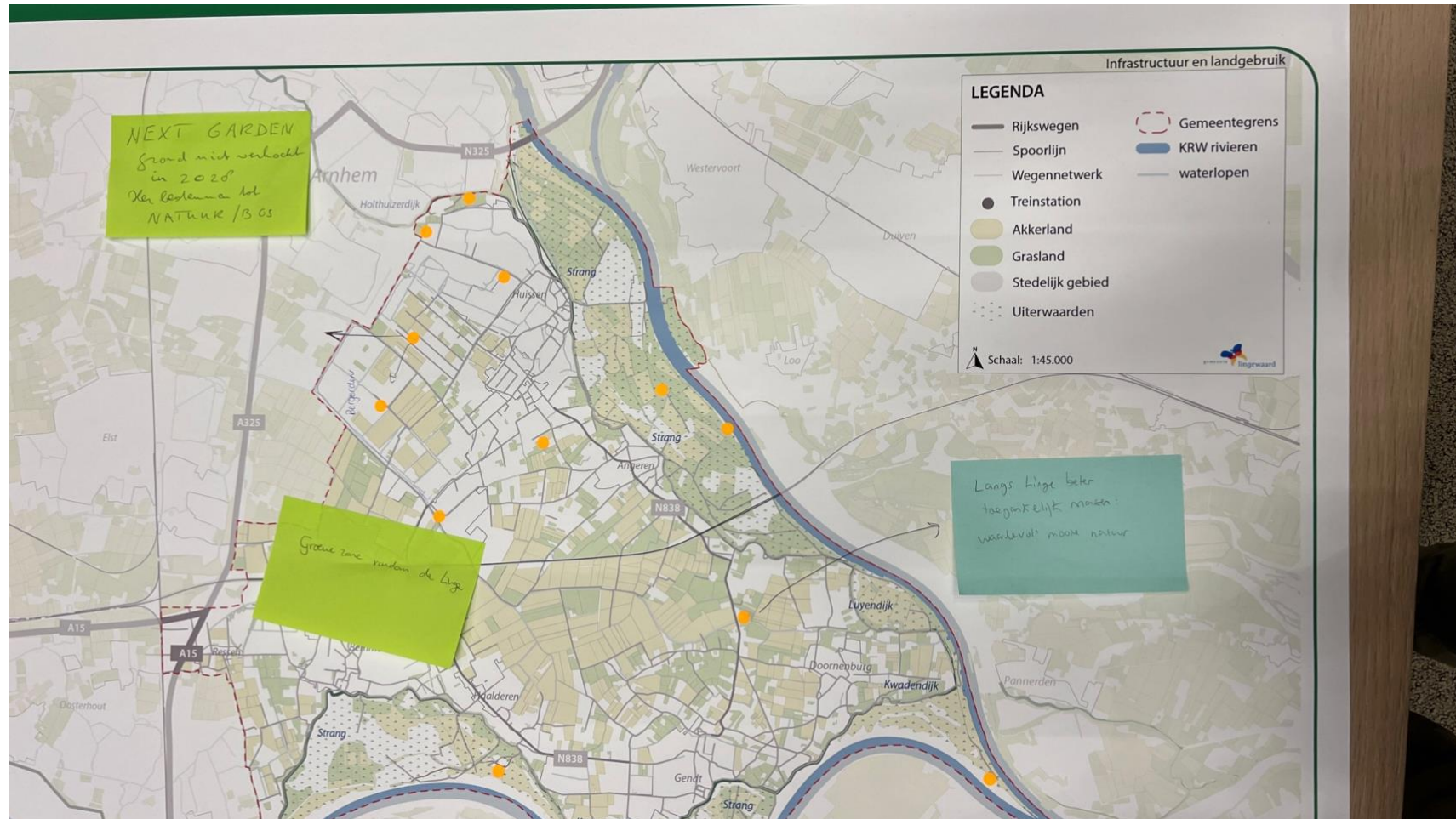
Kans	Waardevol	Wens	Knelpunt
NEXT garden, grond niet verkocht in 2028. Herbestemmen tot natuur/bos		NEXT garden bij vergunningsverlening focus op voedsel en niet op planten/bloemen	BKN: bodem en water is de basis. Dat mis ik nu, in dit verhaal
Groene zone rondom de Linge		Betere samenwerking tussen de overheidspartij in het buitengebied met als doel onder andere overkoepelend grondeigendommen in te zetten voor kruidenrijk grasland/stroken	Zandwinning in Bemmelse waard baart mij zorgen. Het wordt één grote plas. Waar blijft de natuur; paarden, ganzen? Gevaar voor dijkdoorbraak!
Kans voor stroomdalgraslanden mits agrarisch gebruik in uiterwaarden		Zelfde wens meer weilanden gebruiken om biodiversiteit terug te brengen. Houtwallen/inheemse planten	Veel meer landschappelijke en ecologische verbindingen binnen <--> buitendijks. Nu vormen de dijken een scherpe grens.
In meer weilanden biodiversiteit terug laten komen door inheemse planten en houtwallen aan te leggen. Bijv. Oudewei Haaldere		10% groen/blauwe dooradering	In heel Lingewaard: Basiskwaliteit natuur.
Het gebied tussen de gemeentegrens aan de westzijde en de A325 meenemen in het programma/wens			
Nachtlinders hebben het moeilijk. Kans: verlichting, 30/40% minder verlichting langs paden.			
Heggen terug in het boerenland + de vogels terug			
Meer verbindingen tussen dijk			
Huissense uiterwaarden teruggeven aan natuur			
Linge als robuuste groenstructuur			

Kans	Waardevol	Wens	Knelpunt
Lanen of hagen terugbrengen in komgebied, veel minder last van A15			
Huissensche waarden: hoewel N2000 gebied --> tot nu toe (intensief) agrarisch. Hier liggen enorme kansen voor ontwikkeling van o.a. stroomdalflora, hardhoutooibos.			

Samenvatting

- **Maaibeleid:** stoppen met klepelen, aanpassingen in maaibeleid, cyclisch natuurbeheer Klompenwaard
 - **Basiskwaliteit natuur:** nachtvinders hebben het moeilijk, biodiversiteit in weilanden terug laten komen, bodem en water is de basis,
 - **Communicatie:** betere samenwerken overheidspartijen in buitengebied, afstemming groenbeheer waterschap en gemeente, goede ondersteuning knotwilgwerkgroepen
 - **Heggen/hagen:** lanen en hagen in komgebied terug laten komen, heggen terug in boerenland voor vogels, diversiteit landbouw hagen terug
- Natuur in uiterwaarden:** kansen voor ontwikkeling stroomdalflora, hardhoutooibos. Meer verbindingen binnen- buitendijks. Zorgen om dijkdoorbraak.
- NEXT garden:** grond niet verkopen in 2028, potentie voor natuurontwikkeling

Natuur en biodiversiteit in het buitengebied op kaart

Kraam 3: Sociale en gezonde leefomgeving

Kans	Waardevol	Wens	Knelpunt
Saamhorigheid tussen dorpen = heel groot	Veiligheid in 't buitengebied groene BOA. Wordt nu verzorgd door de Wildbeheereinheid Overbetuwe-Oost.	Aansluiting 't Zand op groene omgeving mist gevoelsmatig --> blijft omringd/ingesloten door bedrijvigheid	Ontmoeten. Weinig parkomgevingen (zijn niet aantrekkelijk) voor sportclubjes (mag niet ook) o.i.d.
Fietspaden langs de Linge = mooi: natuur zien. Goed voor huiswerk (hoeft niet met de auto)	Uiterwaarden Linge zijn aantrekkelijk	Beleefbaar groen nabij school in Angeren.	Doortrekken A15 zorgt voor het vervallen van de sociale cohesie in de taartpunt: niet meer alleen naar binnen gericht
Gezondheid: gezonde omgeving tov stad. - Snel naar buiten - Prikkelarm - Weinig verkeer + geluidsoverlast - Weinig emissies + fijnstof	Waardevol voorbeeld ecopark Gendt --> dit soort initiatieven zou meer mogen	Vanuit gemeente moet meer gestimuleerd worden om concrete acties te laten plaatsvinden --> kom met plannen die gericht zijn op vergroenen van je buurt (ook ten gunste van sociale cohesie)	Beperkte rustplekken. - Bankjes + picknickplekken --> nadeel: hangjeugd
Klompenpaden door de uiterwaarden		Meer speelmogelijkheden jeugd in na-oorlogse wijken.	De natuur in: er moet goed gehandhaafd worden. Afbakenen waar je wel/niet mag komen + honden loslopen.
Goed toegankelijk landschap		Behoeft aan betere verbindingen om te recreëren/ gebruik te maken	Park rondom gemeentehuis --> niet aantrekkelijk Wel aantrekkelijk om te zijn

Kans	Waardevol	Wens	Knelpunt
De natuur in: ervaren van natuur zorgt voor draagvlak van natuurbescherming		Meer omheinde honden uitlaatplekken met bankjes	Veel minder/geen vrachtverkeer meer door de kernen/met name Huissen. Heel veel nachtverkeer vanaf A35 --> industrieterrein Huissen/Bemmel. Dat kan ook via A325/A15
Plekjes, mooi: Haalderse Bos. Veel bomen; oude bomen. Veel paadjes. Veel bloemen.		Verbinden van de wandelpaden en de struinpaden	Zeegsebos niet bereikbaar of veilig naar toe te wandelen.
Goed ommetjes maken vanuit huis --> de dijk --> Gendt.		Behoeft aan buurtauto (dorpsauto) Huissen 't Zand	Geboortebos alleen via Arnhem bereikbaar?
Veel ontmoetingsplekken in Gendt (Vaandel les en veel andere verenigingen in de openbare ruimte)		Wandelpaden om de verzorgingstehuizen heen en bankjes en groenbegroeiing/ bomen.	Voor de wijk zand binnen buiten. Geen groen binnen de gemeenten om elkaar te ontmoeten.
		Wens vanuit ecopark gendt om met elkaar in gesprek te gaan hoe een initiatief als ecopark ook op de langer termijn kan bijdragen aan de verschillende thema's binnen het omgevingsprogramma/ kans	't Zand Binteren Buiten moet schaduw zoeken op begraafplaats... 3-30-300?
		Meer groenstroken die niet benut worden omzetten naar buurt: moestuinen, vlindertuinen, boomspiegels = goed voor cohesie, gezondheid	Mist bomen in de straat - Schaduw - Mooi - Hitte - Vogels + biodiversiteit

Kans	Waardevol	Wens	Knelpunt
		Integratie. Voetbalveldjes + pingpong plekken zijn plekken waar Syriërs 's avonds komen. Hoe mix je mensen? Plukbare/eetbare leefomgeving i.c.m. met kunst (K an de Beer) om integratie te bevorderen! In ecopark Gendt? Samen eten verbindt!	Risico op overbelasting natuur bijv. bij plekken voor honden uitlaat services
		Vergroten van wandelmogelijkheden in de uiterwaarden	Terughoudendheid boeren voor openstellen voor bijv. klompenpaden/schouwpaden.
		Actieve toezicht op stroperij en dumpingen in het buitengebied. Groene boa. WBE Overbetuwe Oost.	Veilig. Niet verlicht fietspad langs de Linge --> meneer past zijn route aan Dilemma: niet verlichten is beter voor de natuur. Fietspad voor jeugd (school) wel verlicht.
		We missen een beweegpark in Bemmelen	Veiligheid: verlichting. In de kernen; jeugd, vuurwerk.
		Ondersteunen ouderen die zelf niet meer kunnen onderhouden	Motorrijders op de dijk: geluid, onveilig, belemmering om er te wandelen.
			Niet zoveel ontmoetingsplekken --> vindt meneer ook niet heel erg
			Niet zoveel bankjes om te rusten. Mooi tussen Haalderen en Angeren.
			Hard rijden met auto of elektrische fietsen
			Te smalle trottoirs in Bemmelen (veiligheid) --> pakt liever de fiets
			Weinig faciliteiten voor buitenspelende kinderen. (Zoals wel in Doornenburg/Gendt)

Kans	Waardevol	Wens	Knelpunt
			Agrarische sector = horde van het landschap
			Bemmel: te veel motor-voertuigen in Papenstraat. Veel fijnstof, geen groen, veel lawaai, denderend verkeer

Samenvatting

- **Sociale cohesie:** verbeteren door kans in ecopark Gendt, kunst en eten, vergroenen van de buurt, groenstorken omzetten naar moestuinen, vlindertuinen en pluktuinen etc. Meer parkomgevingen om elkaar te ontmoeten (sportclubjes).
- **Veiligheid:** verlichting op fietspaden, jeugd en vuurwerk in de kernen, te smalle trottoirs in Bemmel, motorrijders op dijk onveilig, hard rijden auto of elektrische fietsen, groene BOA in buitengebied (WBE doet dit nu).
- **Faciliteiten:** weinig voor buitenspelende kinderen (Doornenburg/Gendt), behoefte aan buurtauto Huissen 't Zand, wens voor beweegpark in Bemmel, wandelpaden en bankjes bij verzorgingstehuizen

Kraam 4: Natuur in de kernen

Kans	Waardevol	Wens	Knelpunt
Bomen planten in wijken, kans: vergroening, verkoeling, fijn gevoel	Huissen: Hoofdgroenstructuren, zilverkamp, holthuizen	Bomen planten in de wijken, in samenspraak met bewoners.	Onderhoud!! Te veel lelies, dode planten en vissen
Dorpspark. Mugland. In Angeren.	De Zanderij	Bloemen maaien nadat er zaad gevallen is	Onderhoud!! Maaibeheer? Eenzijdig beheer van overwallen van de Linge
Biologische bloembollen belangrijk voor insecten	Aparte waterafvoer	Natuurspeelplaatsen (takken etc. natuurlijke materialen)	Bij zaaien en poten planten zonder pesticiden!
Bepaalde omwonenden bij onderhoud van plantensoorten	Bomenhub!! Super.	Meer bomen en veel verschillende soorten. Verschillende beplantingstypen, meer bloemrijk grasland toepassen	Schoolpleinen vergroenen en biodiverser maken
Gebruik de groenstroken voor kleinschalige buurtinitiatieven Moestuin + bloemen.	Gendt: prachtige boomsingel vd Mondeweg doorgaande weg.	Bij kapvergunningen verplicht herplaatsen	Verval van de Essen, v.b. Duisberestraat Doornenburg. Veel bomen op stervende en laten grote takken vallen.
Buurtinitiatieven --> inheemse planten, versterken biodiversiteit	Bomenhub Bommel (meer bomen nu)	Stimuleer bewoners meer heggen te planten	Hondenpoep (vooral rond de basisscholen)
Haalderen: Vicariestraat, Notenboomstraat, Past. V.d. Weystraat, Keiendriessstraat: geen bomen in deze straten! Betonnen straten!		Natuurinclusief bouwen. Nieuwbouw zelf + directe omgeving --> ecologische verbindingen	Meer groen in wijken die direct na de oorlog zijn gebouwd. Vaak rijtjeswoningen.

Kans	Waardevol	Wens	Knelpunt
Haalderen: toegankelijkheid uiterwaarden gezondheid + natuur		Zakjes bloemenzaad voor de inwoners	Behouden, bestaande bomen, struiken i.p.v. kappen en andere aanplanten (inpassen in nieuwe bouwplannen)
Veel meer natuurlijker groen in de kernen. Dit mag veel meer rommeliger --> win-win situatie; biodiversiteit, klimaatadaptatie , prettiger/ natuurlijkere leefomgeving, minder onderhoud, meer insecten etc.		Meer verbinding tussen groen dorp en buitengebied	Verstening --> weinig groen, veel steen, bijv. Zand.
		Aanplant nieuwe bomen om de groene linken te behouden! Duisberestraat v.b. tussendoor nieuwe aanplanten doe de gaten van de vervallen Essen opvullen.	Huissen: communicatie vanuit buurt met gemeente over afspraken beheer.
		Angeren: Braulio--> tegels eruit, groen erin	Huissen: beheer + onderhoud maaibeheer, bloemen in mei afgemaaid.
		Angeren: transformatief --> vergroenen BIO.	
		Eis: plan Muyland.	Haalderen: verkeersdrukte v.d. Mondeweg. (vroegere boomsingel verdwenen)
		Water/vijver/moerasjes in de tuinen.	
		Meer natuurkwaliteit geven aan het snippergroen zodat het bijdraagt aan het groen, en de vergroening v/d kernen.	

Samenvatting

- **Bomen in de kernen:** bestaande bomen en planten inpassen in nieuwe plannen, Bomenhub Bemmelerg positief, meer bomen in wijken in samenspraak met bewoners, meer diversiteit in aanplant van bomen, meer bomen specifieke straten in Haalderen, verplichting herplaatsen bij kappen, verval van Essen Duiseberestraat Doornenburg.
- **Verbinding:** snippergroen in de kernen verbinden, verbinding tussen kern en buitengebied.
- **Ontstenen:** tegels eruit, groen erin. In de kernen veel grijs beton.
- **Bloemen:** zakjes bloemzaad voor inwoners, buurtinitiatieven, meer bloemrijk grasland toepassen, gebruik de groenstroken. Biologische planten en bollen zonder pesticiden.

Kraam 5: Natuureducatie

Bestaande natuureducatie: wat is effectief?	Het park De Zanderij in de wijk Zilverkamp (bijv. actie Zilverkamp - Lingewaard doet)
Tips en ideeën	Wilg/egelhuis/voedertrechter Classic. Samenwerking BSO's Voedselbos. Mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. Schooltuinen Steen eruit, groen erin. Plantencursus van imkervereniging Oost-betuwe. Holthuis wandelingen Boomgaarden. Buurtbewoners snoeien. Cursus hoe snoei je hoogstam boomgaarden. Kruidenmoestuin Natuurlijke hagen "Lingewaard doet" inzetten Borden insecten. basisschool (elke groep) standaard natuur en milieu educatie!
Doelgroepen, en hoe bereiken?	Nieuwe doelgroepen: personeel gemeente, ondernemers. En ook bestaande doelgroep – kinderen; alle groepen standaard natuur- en milieueducatie Teveel aanbieders van natuureducatie waardoor aanbod onduidelijk wordt, IVN-Lingewaard Nat, Radboud – Wageningen Polder Bommel is beperkt toegankelijk voor educatie voor 'iedereen' Tuinbeleving, jongeren, jonge stellen. Veel tegels. Belang groene tuin. Omwonende bewoners betrekken. Bij groen onderhoud: Ideeën (inrichting). Afspraken maken.

Kraam 6: Natuur en klimaat

Kans	Waardevol	Wens	Knelpunt	Overig
Bewoners betrekken bij onderhoud/ ontwikkeling van plantensoorten e.a.	Plaksche veld: in korte tijd (+- 6 jaar) enorme biodiversiteitssprong! --> meer van dit soort (half)natuur	Meer (lieft in heel Lingewaard) natuurinclusieve landbouw. Belangrijk aspect: peilbeheer/schaal bedrijfsvoering	Door klimaatverandering (geen vorst meer) veel ongedierte in bijv. fruitbomen.	Hoe om te gaan met wateroverlast zoals afgelopen winter en droogte? (funderingsschade)
Promotie van groene daken			Hittestress 't zand Binnenveld. Akties ook in verband met nieuwbouw. Aktie!!	
Wadi's. Boombeheer plan --> op tijd 'verjongen'. Groene daken.			Bewoners het belang van groen bijbrengen. Verbod op een max aantal m ² . Verstening of kunstgras.	
Straten met bloeiende bomen			3:30:300 mag geen smoes worden om groen te lappen	
Hemelwater afvangen			Overal (meer dan) 3:30:300	
CO2 afvang in de bodem. Bijv. winter groenbemesters zaaien en ander werken.			Effect steenbreek weinig te toetsen/waarneembaar in wijken.	
Samenwerken met particulieren (!) en agrariërs			Geen zonnepanelen in het landschap. 15% energie, 85% warmte.	

Kans	Waardevol	Wens	Knelpunt	
Dijkbreken: dit kan en moet (veel) anders --> zoals: cyclisch (maaibeheer). Meer structuur in vegetatie/ begrazing/ verschraling			Verstening in de tuinen!	
Bij aanplant bomen soorten kiezen die bloeihoogte vergroten			Duurzame energie (zonnepanelen) beter inpassen! Vooral meer oog voor ecologie (hoe ver panelen uit elkaar, hoe hoog en opstelling). Anders grond eronder dood!	
			Beheer invasieve exoten: meer bestrijding/ voorkomen m.n. Japanse duizendknoop, Amerikaanse rivierkreeft	

Samenvatting

- **Wateroverlast:** hoe mee om te gaan? Ook hemelwater afvangen. Zorg om dijkbreuk. Wadi's zijn een kans.
- **Meer** dan 3:30:300 regel.
- **Beheer:** bij aanplant meer diversiteit boomsoorten. Beheer tegen invasieve exoten.
- **Landbouw:** samenwerken met agrariërs, meer natuurinclusiviteit.
- **Duurzame energie:** ecologie inpassen bij zonnepanelen, geen zonnepanelen in landschap
- **Verstening:** tegengaan, verstening in tuinen, effect steenbreek weinig waarneembaar, groen daken, verbod op max aantal m² verstening of kunstgras

Kraam 7: Natuur en recreatie (beleving)

Kans	Waardevol	Wens	Knelpunt
Uitbreiden wandelmogelijkheden binnendijs wandelpad Angeren Huissen. Paddepoel – Slingerbos.	Bemmel-poel. Waterspeelplek met kleine kinderen in de natuur.	Handhaving in de natuur mbt honden uitlaten.	Minder gemotoriseerd verkeer of snelheidsbeperkend. Huissen + Angeren + Doornenburg. Verkeersdrempels als oplossing?
	Imkerij bezoeken. Voornamelijk door jonge kinderen. Leren door te beleven.	Banken om te rusten defensiedijk (lage stuk)	Bemmelse plas is erg groot. Meer bruggen en dergelijke zodat er een kleiner rondje gewandeld kan worden.
	Ressen bij het kasteel. Bemmel bij de paardenstal.	Klompengaden	Heggen om voetbalvelden in plaats van hekken. Daar waar niet gerealiseerd Haalderen.
	De Ward bij Doornik. Het groene hart (map oliverver). Park Lingezege kasteel.	Schouwpaden rondom de kernen bewandelbaar en toegankelijk maken.	Drukke op de dijk is gammel voor het fietsverkeer. Snelfietspaden is een goed voorbeeld (Arnhem - Nijmegen)
	Park Lingezege wegens dreien + natuur	Langs de Linge een wandelpad + banken	Groene punaise = fietsverbinding eindigt na het kruidpunt.
	Hardlopen, fietsen + rondje over de dijk = mooi	Meer groen + wandelpaden bij verzorgingstehuizen	Onderhoud privé/ agrarische wegen
	Er zijn nog wel Jeu de Boules banen	Meer groen + wandelpaden bij verzorgingstehuizen. 300 + 33 + 3 = meer groen. Voornamelijk sint Jozef.	Langs Linge beter toegankelijk maken: waardevolle mooie natuur
		Uiterwaarden bij Huissen veel toegankelijker maken.	Fietspad Linge heel druk (weekend) Dijkpaden motoren heel druk

Kans	Waardevol	Wens	Knelpunt
		Fietspad uiterwaard van Doornenburg naar Huissen.	
		Ook maaien in Huissen. Donkere lijn bij park Lingezege.	
		Beneden aan de buitenwijkse kant af en toe maaien. 1 strook zodat er gewandeld kan worden.	
		Vanuit Bemmelpolder doorsteek naar Haalderen en de Linge.	
		Ik zou wel een fiets/wandelpad willen in de Huissense waarden	

Samenvatting

- **Wandelen:** uitbreiding wandelpaden. Meer bankjes rond wandelpaden. Uiterwaarden toegankelijker maken. Klompenpaden.
- **Drukke:** fietspad Linge heel druk, dijkpaden motoren heel druk,

Kraam 8: Omgevingsprogramma

De tijdens de brede bijeenkomst ingediende vragen en suggesties zullen worden voorzien van een reactie van de gemeente en gepubliceerd op de website.

Kraam	Vraag/idee/opmerking	Reactie gemeente
8 Omgevingsprogramma	Met welke rol zitten andere partijen in het programma en plan --> Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten etc. Natuurbeleid, rijk, provincie, gemeente.	
	Is hoeveelheid groen een goede norm? Wat is de kwaliteit van dat groen? Kan dat verbeterd worden?	
	Wat betekent het opzuigen van zand voor de dijken en de natuur met hun bewoners/dieren. Het is een commercieel belang dat de steenfabriek zand blijft zuigen. (steenfabriek Haalderen/Bemmel). Uiterwaarden provincie! Of de gemeente Lingewaard.	
	Is het mogelijk budget te reserveren voor individuele burgers die een groen idee hebben?	
	Tip voor de gemeente: Toolkit 'huisje boompje beter' (atelier groenblauw) over tuinen vergroenen, communicatie ondersteuning aan bewoners	
	Particulieren met >5000m ² percelen, laten inventariseren biodiversiteit & landschapselementen (Van Hall Larenstein, Han, WUR studenten?). Ecologische stapstenen!	

Kraam	Vraag/idee/opmerking	Reactie gemeente
	Herstel water- & bodemsysteem als uitgangspunt t.b.v. biodiversiteit, gezondheid & agrarische sector	
	Volgt er een soort van 'reactienota' op de input van de avond? Of anders: komt er op de website de gebrachte reacties te staan en wat de gemeente daarmee gaat doen?	
	Welke kansen zijn er voor inwoners met agrarische grond die willen vergroenen en verduurzamen?	
	Waar blijft de evaluatie van steenbreek? Te vrijblijvend -- > teveel online, niet zichtbaar (st. Lingewaard natuurlijk)	
	Geen auto's wassen bij huis	
	Hemelwater opvang	
	Natuur en groen op agenda v.d. wijkplatforms	
1 Groen erfgoed en landschap	Informatievoorziening: welke initiatieven zijn er al, bij wie moet ik aankloppen?	
	Knotwilgentakkenoogst wordt niet meer opgehaald door de gemeente, ik mis de tegemoetkoming	
6 Natuur en Klimaat	Hoe om te gaan met wateroverlast zoals afgelopen winter en droogte? (funderingsschade)	

Peiling: welk van de 7 thema's vindt u het belangrijkst voor het Omgevingsprogramma?

1: groen erfgoed en landschap	10
2: natuur en biodiversiteit in het buitengebied	20
3: sociale en gezonde leefomgeving	6
4: natuur in de kernen	11
5: natuureducatie	4
6: natuur en klimaat	3
7: natuur en recreatie (beleving)	4